

gásokkal, szemléletes hasonlatokkal és derűs mozzanatokkal teszi elevenné, érdekessé és életszerűvé a sokak által száraz tannak tartott nyelvi ismereteket.

4. Nem csupán a szoros értelemben vett nyelvtant tanítja, hanem a legkorszerűbb felfogással három körből meríti anyagát: a nyelvtan, a nyelv-helyesség és a helyesírás köréből.

5. Nem kidolgozott tanításokban (mintaleckékben) dolgozza fel az anyagot, nem is óravázlatokban közli mondanivalóját, hanem kedves, érdekes és eredeti ötleteket és szempontokat nyújt, mégpedig mind tárgyi, mind nevelői, mind módszertani tekintetben. A feldolgozásnak ez a módja a könyv kimagasló erénye és örök értéke. A mű módszertani alapgondolata az, hogy a tanár ne legyen pusztán utánczó, hanem gondolkodó lény, hogy a saját lábán járjon. Ezt a szerző így fejezi ki az előszóban: „Egyes óraterveimben látszólag a nyelvtant a nyelvtanért tanítom: nem hivatkozom olvasmányokra, nem jegyzek fel mondatokat, hanem egy-két szót teszok az élre, azt fejtegetem, és abból kiindulva haladok tovább. A valóságban én sem kezdem úgy a tanítást, ahogy ezekben az óratervekben teszem. Én is olvasmányokból, a tanulók házi feladatainak szövegéből indulok ki. Számomra is csak az óra menete a lényeges, a feljegyzett szók meg szóalakok csupán találó példák.“ A tanár egyéniségének ilyen tiszteletbentartása az efféle mű felépítésének legszerencsésebb módja.

Összefoglalásul megállapítható, hogy *Juhász Jenő könyvének tárgyi, nevelői és módszertani szempontjai a magyar nyelvtani oktatást a magyarrá nevelés legfőbb eszközévé avatják.* Ezért ajánljuk ezt a kiválóan értékes és érdekes könyvet a magyar-tanárok szíves figyelmébe.

Szántó Lőrinc.

Vicsay Lajos: Történelmi olvasókönyv a magyar történelem tanításához. N. 80. I. kötet: 247 l., II. kötet: 304 l., III. kötet: 288 l. Szeged, 1940—41.

A történelemtanításban fontos és nélkülözhetetlen szemléltető eszköz a történelmi olvasmány. Az értékesíthető olvasmányi anyag rendszeres kiemelése legtöbbször legyőzhetetlen akadályokba ütközik egyfelől azért, mert nincs alkalmas könyvtár, amelyből az olvasmányok meríthetők, másfelől azért, mert az anyag kikutatása annyi időt és fáradságot követelne, amely nem állana arányban a vele járó haszonnal. A tanár munkájának megkönnyítésére szolgál a történelmi olvasókönyv. *Mika Sándor* és *Szabó Dezső* hat kötetes műve (*Történelmi olvasókönyv*, Lampel, Budapest) történelmi forrásokból közül értékes szemelvényeket, *Vicsay Lajos* előttünk fekvő műve pedig szépirodalmi szemelvényekkel siet a tanár segítségére. Ez sok-sok fáradsággal és lelkes ügyszeretettel készült egyetlen ilyenmű munka a magyar szakirodalomban: úttörő és hézagpótló alkotás.

Tartalma változatos: regényrészletek, szépprózai elbeszélések és elbeszélésrészletek, drámai jelenetek, verses művek: mondák, legendák, költői elbeszélések, lírai költemények és egyéb műfajok, valamint egykori források váltakoznak benne, felölelve a magyar történelem minden jelentős eseményét, mozzanatát, személyét és helyzetét. A mű értékét és használhatóságát fokozza a bővítő merítés lehetősége, ugyanis a tanár azt az olvasmányt

vagy inkább olvasmányrészt használja fel, amely sajátos céljainak leginkább megfelel.

Nálunk a történelmi olvasmány értékesítésével még a kezdet kezdetén vagyunk; vagy teljesen száműzve van a tanítás köréből, vagy csak nagy ritkán juthat szóhoz egy-egy olvasmány; néha az is megtörténik, hogy a tanár a másik végletbe esik, amikor kényelemszeretetből egész órákat olvasással, helyesebben olvasatással tölt el. *Az olvasmány feladata az általános történelmi ismeret keretében az egyes vagy részleges (szinguláris) esetek bemutatásával az anyag szemléltetése, életszerűsítése, a képzeletbeli újraélés elősegítése.* A német történettantítás régóta felismerte ennek az olvasásnak a jelentőségét, számos történelmi olvasókönyv jelent meg, a történetdidaktikai művek kivétel nélkül nagy figyelmet szentelnek ennek a kérdésnek, némelyek mintaleckékben mutatják be alkalmazását, *Garbe* kiváló polg. isk. történelmi tanmenete (*Lehrplan für Geschichte an Mittelschulen*, Diesterweg, Frankfurt a. M.) pedig külön rovatban tünteti fel az olvasmányi anyag rendszeres felhasználását.

Vicsay Lajos könyvének nagy jelentősége van a történelmi olvasmány felhasználásának rendszeressé tételében: lehetővé teszi az anyagnak a tanmenetbe való következetes beépítését, a korszerű módszeres elvek megvalósítását, a szemléletes történettantítás tökéletesítését. Ezért ajánljuk a történettanárok megértő figyelmébe.

Szántó Lőrinc.

Deák Gyula: Polgári iskolai író-tanárok élete és munkái. Budapest, 1942. Az Országos Polgári Iskolai Tanáregyesület kiadása. (520 oldal.)

Csaknem tíz évi szorgos munka eredménye látott napvilágot e műben, amely híven tükrözi vissza a nemzetnevelők egy rétegének iskolánkívüli munkásságát. Szinte megható az a mindenre kiterjedő figyelem, amellyel Deák Gyula nehéz feladatát megoldotta. Mert csak aki már átment hasonló munkán, tudja igazán értékelni azt, mit jelent ennyi személyi adatot, értéket összegyűjteni. Az emberek különbözők, a nevelők érzékenyek. Az egyik a maga kevéskéjét is úgy nyújtja át, mint királyi kinséget, a másik behúzódik szerénysége csigaházába s szinte nyomozni kell utána. Szerzőnk figyelmét azonban nem kerülte el a legkisebb cikk vagy az évkönyvekben napvilágot látott beszámoló sem. Nem értékelt, csak összehordja a rendkívül nagy anyagot s példás buzgalommal tárja az olvasó elé 2702 író-tanár életrajzát és munkásságát, a róluk szóló bírálatot, legtöbbször még a bíráló feltüntetését is. Ha munkáját értékeljük, csak azt mondhatjuk, talán több a kelleténél, mint kevesebb, de ezt fenti szempontok magyarázzák.

Nagy szolgálatot tett Deák Gyula az anyag összegyűjtésével, az Egyesület pedig az értékes mű közreadásával, mert egyrészt befelé, a polgári iskolai tanárságnak csokorba gyűjtve nyújtotta át a szétszórtan napvilágot látott hatalmas anyagot, másrészt kifelé, a kívülállók számára hasznos e munka, mert bepillantva a polgári iskolai tanárság iskolánkívüli munkásságába, kell hogy tiszteletet, megbecsülést érezzenek ennyi — s mindenre kiterjedő — munka láttán.

Mi magunk csak a jól végzett munka belső örömeivel állapíthatjuk meg,